

MIGUEL
MIHURA

DNEŠ

JSEM

SE

ROZHODLA

STRUČNĚ O MODERNÍ ŠPANĚLSKÉ LITERATUŘE

Podat přehled o vývoji moderní španělské literatury není úkol snadný. Především pro nedostatek informací. Je obtížné získat úplný přehled o práci oné velké části španělských spisovatelů, která žije od porážky republiky (r. 1936) v emigraci — roztroušené v různých zemích. A ještě

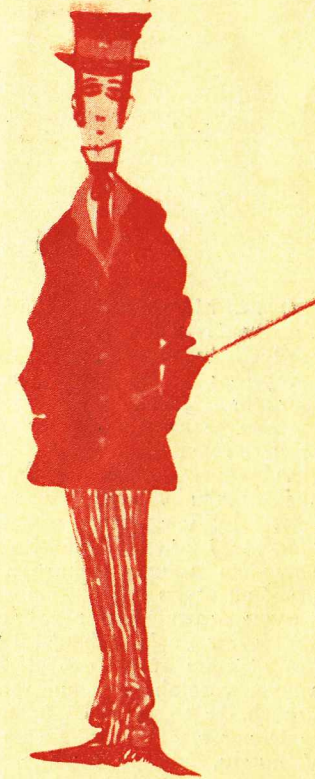
obtížnější je opatřit si spolehlivé informace o těch, kteří zůstali ve Španělsku, ovládaném fašistickým diktátorem Francem. Třebaže vzniká částečně na domácí půdě a částečně v zahraničí, tvoří současná španělská literatura jeden celek. O jejím rozdělení na protikladné proudy rozhoduje umělcův postoj k soudobé španělské skutečnosti — nikoli to, zda spisovatel žije nebo nežije ve své vlasti. Dělíme-li přesto španělskou literaturu na tvorbu domácí a tvorbu v emigraci, činíme tak jen ve snaze po větší přehlednosti.

Španělská literatura, vytvářená v emigraci, má pro současnou španělskou umění zásadní význam — nejen svým rozsahem, nýbrž především svou kvalitou. Je ve svém jádru pokroková a přes zeměpisnou roztráštěnost si uchovává soudržnost — především díky sjednocovacímu úsilí Komunistické strany Španělska. Vůdčím představitelem emigrační poezie je básník a dramatik R. Alberti, který žije v Argentině. Ze Španělska emigroval

i nedávno zesnulý J. Ramón Jiménez — představitel starší básnické generace. Velmi bohatou složku španělské literatury v exilu tvoří drama; v Buenos Aires žije nejvýznamnější španělský dramatik A. Casona, jehož hry slaví úspěchy na mnoha světových jevištích a v poslední době se hrají i u nás. Do vyhnanství odešla i velká část španělských prozaiků, mezi nimiž přední místo zaujímají dva Lorcovi vrstevníci — M. Domínguez

Benavides a C. M. Arconada. Je nesporné, že právě literatura v exilu (z níž jsme jmenovali jen několik málo představitelů) reprezentuje ve své většině umění vskutku národní a lidové.

Literární život ve Španělsku prodělal v prvních letech po porážce republiky období hlubokého úpadku. Ke slovu se dostali především stoupcí Francova režimu, kteří psali buď bezcenné oficiální chvalozpěvy nebo se utíkali do bezvýhodného formalismu. Pro vývoj domácí španělské literatury je příznačné, že se již po několika letech existence fašistické vlády dostavilo u mnoha spisovatelů vystřízlivění, provázené zpočátku beznadějí a rezignací. V posledních letech však část španělských literátů překonává pocit beznaděje a hledá aktivní postoj k životu. Dnes existuje ve Španělsku řada mladých prozaiků a básníků, kteří navazují na pokrokovou tradici španělské literatury, již násilně přerušila občanská válka. O obrodě domácího umění svědčí nejen tvorba slovesná, nýbrž např. i Bardemovy filmy (Smrt cyklisty, Hlavní třída). Nemůžeme ovšem žádat od pokrokově smýšlejících autorů, kteří žijí ve Španělsku, aby jejich díla otevřeně odhalovala hluboké třídní rozpory v soudobé španělské skutečnosti. Je třeba si uvědomit, že španělský lid dodnes trpí pod fašistickou diktaturou a že dnešní spisovatelé ve Španělsku tvoří v ovzduší ustavičného teroru a strachu. Umění, otevřeně bojující, koluje jen tajně v opisech; chtějí-li autoři, aby cenzura propustila jejich díla, nemohou vyjadřovat své stanovisko otevřeně. Jistě ne všechno, co se dnes ve Španělsku píše a vydává, má skutečnou uměleckou, myšlenkovou a mravní hodnotu. Naše pozornost patří především těm, kteří tváří v tvář tvrdé skutečnosti vyjadřují vášnivou touhu po svobodě a víru v člověka. Proto také dáváme slovo dramatikovi Miguelu Mihurovi, jehož dílo se dostává na naše jeviště poprvé.

MIGUEL MIHURA

O M. Mihurovi — stejně jako o ostatních autorech, kteří dnes žijí ve Španělsku — je velmi málo dosažitelných pramenů... Narodil se pravděpodobně roku 1905. Víme o něm, že založil humoristický časopis »Křepelka«, kolem něhož soustředil několik významných španělských humoristů; ti pod Mihurovým vedením začali šířit ve Španělsku nový druh humoru — například satiry na tzv. exportní folklor (byčí zápasy, cikánky typu Carmen apod.).

Velmi příznivě se o Mihurovi vyslovil při své loňské návštěvě v Československu vynikající španělský dramatik A. Casona, žijící více než dvacet let v emigraci. Charakterizoval Mihuru jako pokrokového dramatika, který žije samotářským životem, pro který je považován za podivína. Důvodem tohoto Mihurova samotářství je zřejmě snaha vyhnout se přímému styku s reakčním režimem ve Španělsku.

Svou dramatickou prvotinu »Tři cylindry« napsal Miguel Mihura roku 1932 — v duchu tehdejší literární avantgardy. Avšak na jevišti se tato hra objevila až po dvaceti letech — v době, kdy Mihura byl již uznávaným veseloherním autorem. »Tři cylindry« měly u diváků mimořádný úspěch. Je to satirická komedie na španělskou společnost; jejím hrdinou je Dionisio, který přijíždí za svou snoubenkou do venkovského městečka. V hotelu, kde se ubytuje, setkává se s představiteli místní honorace i se skupinou kočovných herců a akrobatů. Prožívá krátké milostné dobrodružství s mladou tanečnicí, kterou však nakonec opouští, aby splnil svou povinnost; žení se se snoubenkou, která — třebaže se na scéně vůbec neobjeví — je divákovi známa jako výlupek všech nectností maloměstské honorace.

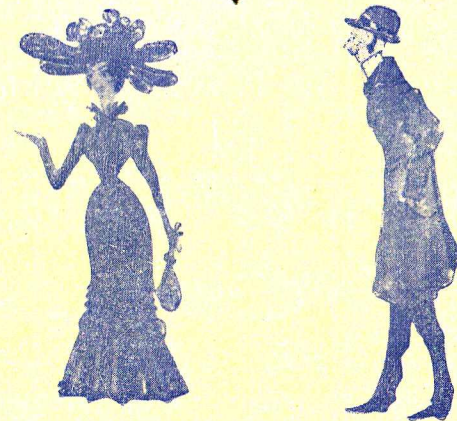
Velmi populární hru »Můj zbožňovaný Juan« napsal Mihura roku 1956; řeší podobný problém jako francouzský film »Můj strýček«. Do světa abstraktního vědce a jeho ctižádostivého asistenta vpadne náhle — Juan. Je to jakýsi odbojník proti zmechanizovanosti a nelidskosti kapitalistického světa.

Svou láskou k životu si Juan získává sympatie svého okolí. »Zbožňovaný Juan« obrací všechny na svou víru — kromě ctižádostivého asistenta, kterého však odhalí a zažene na útěk. Ale Juan sám nakonec podlehne — vědcova dcera ho přivede »k rozumu«.

Velký úspěch měla také Mihurova hra »Dnes jsem se rozhodla« (původní název *Sublime decisión*). Mnohé Mihurovy veselohry byly přeloženy do cizích jazyků a hrány s velkým úspěchem po celé Latinské Americe, v Itálii, Francii a Německu. V soudobém španělském divadle, které se vyvíjí na domácí půdě, zaujímá M. Mihura významné postavení; je považován za jednoho z nejlepších současných dramatiků. Pro nás je rozhodující, že patří k nepočtené skupince pokrokových autorů, kteří nevidí smysl své umělecké tvorby ve formalistickém úniku nebo v pouhé zábavě.

Miguel Mihura je všeobecně považován za představitele divadelní avantgardy. Někteří španělští kritikové upozorňují na to, že Mihura je spoluzakladatelem nového typu humoru, který dovedl do extrémů a úplně absurdity E. Ionesco. I když po formální stránce existuje mezi Mihurou a Ionescem určitá příbuznost — po myšlenkové stránce je mezi oběma autory podstatný rozdíl. Zatímco Ionesco ukazuje svět jako nesmyslný chaos a bláznec — Mihura je přesvědčen o smyslu života, a proto také nikdy neztrácí lidský pohled na své postavy.

Svou hru »Dnes jsem se rozhodla« označil Mihura jako komedii. Tím však není plně postižen její osobitý žánr. Hra se neustále pohybuje na hranici komična a tragična, které v druhé části hry převažuje. Komické situace jako by jen zdůrazňovaly ostře kritický smysl Mihurova dramatu, jehož hlavní myšlenka — boj za rovnoprávnost ženy — není nijak humorná. To, že Miguel Mihura zasadil příběh své hry do historického rámce, souvisí nepochybně především s cenzurou, která krutě pronásleduje každý projev nespokojenosti s vládnoucím režimem. Kritizuje-li však Mihura španělskou skutečnost z konce minulého století — nastavuje tím nepřímou zrcadlo svým současníkům. Jeho hra »Dnes jsem se rozhodla« nabývá na našem jevišti nového smyslu, protože Floritínův příběh je postaven do ostrého kontrastu k radostnému životu mladých lidí — a především žen — u nás.

ČINOHRA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ

MIGUEL MIHURA

DNES JSEM SE ROZHODLA

Komedie o 3 dějstvích

Ze španělštiny přeložil Vladimír Hvizdala

Režie: Ladislav Vymětal j. h.

Scénická hudba: Jan Tomšiček

Návrhy kostýmů: Kv. Bubeník j. h.

Návrhy scén: Oldřich Šimáček j. h.

Asistent režie: Jaroslav Nedvěd

Florita	Ljuba Benešová
Cecilie, její mladší sestra	Nina Divišková j. h.
Don José, její otec	Gusta Kachelová j. h.
Doña Matylda, její teta	Osvald Albín
	Anna Kratochvilová,
	vyznamenaná
	»Za zásluhy o výstavbu«
Felisa, služka	Marta Richterová
Pablo Meléndez	Miroslav Kahoun

Manolo Estévez,	Jaroslav Nedvěd
nápadník Cecilie	zasloužilá umělkyně
Doña Rosa	Táňa Hodanová
Valentina, její dcera	Naděžda Letenská
Doña Carlota	Karla Gentnerová
Doña Venencie	Jindra Froňková
Don Claudio	Jaroslav Šára
Hernandéz	Alois Müller
Ramón	František Benoni

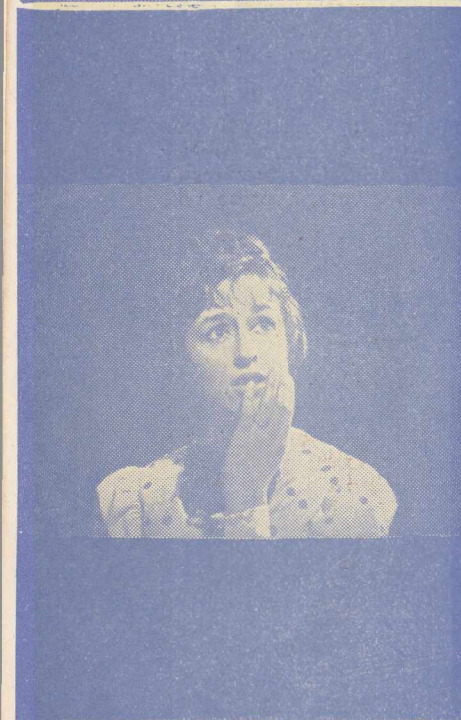
Odehrává se v Madridu roku 1895

Inspicientka: Milada Pecháčková

Hlavní přestávka po 2. dějství

Text sleduje: Heda Reminová

Československá premiéra 5. března 1960 v divadle Jiřího Myrona

STRUČNĚ O MODERNÍM ŠPANĚLSKÉM DIVADLE

V roce 1922 byl Nobelovou cenou vyznamenán španělský dramatik Jacinto Benavente, tehdy šestapadesátiletý. Vypadalo to, jako by nesrovnatelná sláva španělského divadla, světa Lope de Vegy a Calderóna, měla najít důstojný ohlas ve své rodné zemi. Bohužel to tak jenom vypadalo. Nepřehledná řada Benaventových her má velmi dobrou techniku, ale celkově spíše jenom baví, jejich úspěch je velmi pomíjivý. V té době je španělské divadlo dost chudé, hrají se hodně překlady z francouzštiny, herecké skupiny mají sice často velmi dobrou úroveň, ale vlastní Španělsko ještě nenašlo svoje dramatické vyjádření. Několik autorů vynikajících v jiných oblastech literatury píše také divadelní hry, hry jistě zajímavé, ale žádný z nich nevidí v divadle těžiště své činnosti. A žádný z nich také neznamená obrodu španělského divadla.

Ta se začíná projevovat jinde. Roku 1928 se na jevišti madridského divadla »El Español« objevuje Lorcová »Mariana Pinedová« — Enrique Jardiel Poncela uvádí r. 1927 svou »Bezesnou jarní noc« — a mimo madridské kulturní centrum, v Zaragoze, přichází na jeviště prvotina tehdy neznámého Alejandra Rodrigueze Alváreze (tehdy ještě neuzíval pseudonymu Casona) »Zločin lorda Artura«.

Tehdy, v r. 1930, zaznívají v pyrenejském městečku Jaca výstřely zmařené protimonarchistické vzpoury. Její velitel, republikánský mučedník Fermín Galán, se stává hrdinou stejnojmenného dramatu básníka Rafaela Albertiho, které je brzy velmi populární. *Krátkých pět let mírového trvání republiky (1931—1936)* přináší španělskému kulturnímu životu mocný rozvoj. Tvorba těch několika let stačila Lorcovi zajistit čestné místo v hrdých dějinách španělského divadla, dodnes se několik jeho prací hraje po celém světě.

Neobyčejně zajímavá je snaha o přiblížení divadla lidu v rámci tzv. Výchovných misí, pořádaných republikánským ministerstvem školství; do zapomenutých koutů Španělska zajížděla ambulantní divadla, utvořená z univerzitních studentů. Jedno z nich řídil Garcia Lorca — druhé Ale-

jandro Casona. Na programu byla hlavně stále svěží jména španělského klasického divadla a oba ředitelé doplňovali repertoár také vlastní tvorbou.

V roce 1936 propukne ve Španělsku *fašistické povstání* — Garcia Lorca je zavražděn v Granadě, Casona odchází do emigrace. Mezi obrovskými ztrátami, které Španělsko utrpělo za *občanské války (1936—1939)*, je také zastavení nového vývoje v dramatické tvorbě, ztráta slavné obrody španělského divadla, na kterou tehdejší vývoj ukazoval.

V tradici ambulantních divadel pokračují frontové »divadelní úderky«; hrají aktovky-agitky, projíždějí s nimi dlouhou frontu občanské války. Mezi jejich autory jmenujme alespoň již známého Rafaela Albertiho, básníka Miguela Hernándezze, romanopisce Césara Arconadu.

Vojenské vítězství fašistů (v březnu 1939) znamená přerušení snah o nové divadlo ve Španělsku; totalitní stát se příliš bojí přímého styku mezi jevištěm a obecnstvem, váže divadelní život přísnou cenzurou a oklešťuje ho i jinak. Ale španělsky mluvící svět se neomezuje jen na Pyrenejský poloostrov, je tu ještě 115,000,000 španělsky mluvících lidí za Atlantickým oceánem. A i když sociální — a tedy i kulturní — podmínky v Latinské Americe se hodně liší od situace v bývalé »mateřské zemi«, je tu neobyčejně důležitý činitel — jednota jazyka, tak nepostradatelná pro slovesnou tvorbu. Právě to umožnilo neobvyklou životnost španělské literární emigrace v různých zemích amerického kontinentu. A právě to vedlo ke skutečnosti, která by nám jinak připadala paradoxní — že největší žijící španělský dramatik vyrostl v emigraci: Alejandro Casona byl v době španělské republiky nesporně jedním z nejnadanějších představitelů nového divadla, ale byl to stále ještě autor mladý. Teprve další růst, už v emigraci, mu přinesl světovou pověst.

Ovšem kulturní život národa nelze vést jenom v emigraci, i když je tak skvělá jako emigrace španělská (připomeňme mimochodem také Nobelovu cenu, udělenou r. 1956 básníku Juanu Ramónu Jiménezovi, žijícímu v exilu v Mexiku). Za těch 21 let od fašistického nástupu k moci v r. 1939 vyrostla ve Španělsku nová literární generace, která má pozoruhodné úspěchy. Pyreneje (pokolikáté už?) zvolna přestávají být hranicí, dělicí nešťastné Španělsko od evropského kulturního světa. Španělsko v bolestech hledá svou budoucnost, která umožní další rozkvět jeho dramatické tvorby i přímo v zemi.

Vladimír Hvizďala

Divadlo je jedním z neúčinnějších a nejužitečnějších nástrojů k výstavbě země — je barometrem, který ukazuje její velikost nebo její úpadek. Divadlo citlivé a ve všech svých odvětvích, od tragédie až po vaudeville, dobře zaměřené, může za několik málo let změnit senzibilitu lidu; divadlo rozrušené, v němž kopyta nahrazují křídla, může zmrzačit a uspat celý národ.

Divadlo je školou pláče a smíchu, svobodnou tribunou, jež lidem ozřejmuje morálku dávných dob či současnosti, a jež jim na živých příkladech osvětluje odvěké normy srdce a citu člověka.

Divadlo, jež nepodchycuje pulsaci společnosti, pulsaci dějin, drama svého lidu a čistou barvu jeho krajiny a jeho ducha smíchem či slzami, nemá právo nazývat se divadlem, nýbrž jen sálem, v němž se hraje.

F. G. LORCA

Víděl jsem hrdinství a oběti, které ve mně živily víru v člověka; a viděl jsem také hromadné křivdy, ukrutné zločiny a zradu ve velkém. V pozadí hrdinství a oběti jsem skoro vždy našel lásku; za křivdami, zločiny a zradou jsem vždy našel strach. Myslím, že strach je náš smrtelný hřích. A že jen tehdy, až ho přemůžeme, bude mít svět potřebný mír, aby krása a chléb měly svou nejlepší vůni.

ALEJANDRO CASONA

Proklínám poezii, jež nechce víc než bavit zhýčkané neutrály, kteří si myjí ruce, jako by nevnímali, a zmizí. Poezii, která se nedokáže poskrvnit tím, že straní.

(G. GELAYA)

Teď, milá, není kdy myslet na chiméry, raději upří zrak na blízký, krásný svět, na zítřek Španělska, na jeho širé lány, z nichž každý bude brát svůj dobrý, sladký chléb uprostřed věčnosti, té šíře, jež v nás žije v podobě toužení po tichém horizontu. V prachu je pohřbeno prastaré srdce vlasti, náš poloostrov spí a kdysi kráčel vpředu. To srdce, plné ran, se bez nás neubrání, je třeba zvednout pěst a bít a necouvat!

(F. G. LORCA)

Básník je jako výkřik, jenž zemi osvobodí, je první horský hřeben, tušící jítro v dálce, a také první srdce, které se vzepře válce, básník je zvon, jenž bije s epochou, jež se rodí.

Povolán k přední stráži nedá se nikdy zbavit spojení se svým lidem a společného cíle, je vždycky pohotově, když uhoří ta chvíle, vrhnout se odhodlaně a první do vln vřavy.

(A. MILLARES SAL)

Úryvky z veršů španělských básníků přeložil Lumír Čivrný.

M. Mihura: Dnes jsem se rozhodla. — Program vydalo Státní divadlo v Ostravě v redakci dramaturgyně H. Šimáčkové. Obálka: V. Šrámek — kostýmní návrhy: K. Bubeník — fotografie: F. Krašl — typografická spolupráce: R. Mikeska. Vytiskly Moravské tiskařské závody, n. p. Olomouc, závod Ostrava, provozovna 22, Hollarova 14. Cena 1,50 Kčs.

T 20456